

Ert datum:
2024-11-11

Datum:
2025-02-27

Er ref:
Fi2024/01941

Diarienummer:
UHM-2024-0312

Finansdepartementet
Skatte- och tullavdelningen
Enheten för mervärdesskatt och punktskatter

Betänkandet Om ekonomiska styrmedel för en mer cirkulär ekonomi (2024:67)

Inledning

Upphandlingsmyndigheten yttrar sig utifrån uppdraget att utveckla och stödja den upphandling som genomförs av upphandlande myndigheter och enheter samt att stödja de leverantörer som deltar i sådan upphandling. Upphandlingsmyndigheten har även i uppdrag att ge vägledning till kommuner och regioner om statsstödsfrågor.

Upphandlingsmyndighetens uppdrag är att verka för rättssäkra, effektiva och hållbara upphandlingar till nytta för medborgarna och näringslivets utveckling. Myndigheten begränsar därför sitt yttrande till det avsnitt av slutbetänkandet som har anknytning till upphandlings- och statsstödsområdet.

Offentlig upphandling blir ett viktigare verktyg för cirkulär ekonomi

Kommittén skriver i betänkandet (s 177) att offentlig upphandling på många håll lyfts fram som ett verktyg för en hållbar upphandling. Denna bild delas av Upphandlingsmyndigheten, men myndigheten har sett att potentialen inte utnyttjas fullt ut. I Nationella upphandlingsrapporten 2023¹ analyserade Upphandlingsmyndigheten hur upphandlande organisationer bidrar till olika effektmål, bland annat för cirkulär ekonomi. Endast två av tio upphandlande organisationer ansåg att deras inköpsarbete bidrog till att ställa om Sverige till en

¹ Upphandlingsmyndigheten (2023). Nationella upphandlingsrapporten 2023. [pdf] Tillgänglig på: <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/kunskapsbank-for-offentliga-affarer/publikationer/nationella-upphandlingsrapporten-2023/>

Ert datum:
2024-11-11

Datum:
2025-02-27

Er ref:
Fi2024/01941

Diarienummer:
UHM-2024-0312

cirkulär ekonomi. Fler upphandlande organisationer analyserade möjligheten till återanvändning men Upphandlingsmyndighetens samlade bedömning är att det behövs en fortsatt utveckling av de upphandlande organisationernas strategiska inköpsarbete för att det ska bidra till att främja en mer cirkulär ekonomi.

Den pågående regelutvecklingen inom EU tyder på att offentlig upphandling kan komma att bli ett än viktigare verktyg för att främja en cirkulär ekonomi. Flera antagna och kommande regelverk, till exempel ekodesignförordningen, batteriförordningen, netto-nollindustriförordningen och förpackningsförordningen innehåller regler och förslag till regler som kommer att påverka offentlig upphandling. Särskilt ekodesignförordningen kan komma att bli betydelsefull för hur offentlig upphandling kan främja cirkulär ekonomi. Inom ramen för ekodesignförordningen kan EU-kommissionen anta delegerade akter innehållande krav, bland annat kopplat till cirkulär ekonomi, på offentlig upphandling vid upphandling av vissa produktgrupper.

Upphandlingsmyndigheten delar även bilden att upphandling kan bidra till att främja kommersialisering av innovationer.

På sidan 245 skriver utredningen att Upphandlingsmyndigheten erbjuder hållbarhetskriterier för persontransporter, godstransporter och fordon. Upphandlingsmyndigheten vill framföra att myndigheten också erbjuder upphandlingsstöd och hållbarhetskriterier för de andra produktgrupperna som betänkandet omfattar. När det gäller möbler och IT-utrustning fokuserar hållbarhetskriterierna på att premiera produkter med hög kvalitet och lång livslängd. För IT-utrustning finns också hållbarhetskriterier för återbrukad utrustning. Även för textilier finns hållbarhetskriterier för återanvändning och återvinning.

Statsstödsreglerna ska inte ses som ett hinder

På sidan 203 skriver utredningen att statsstödsreglerna är så tidskrävande och oförutsägbara att de förslag som riskerar att omfattas av statsstödsreglerna bör undvikas.

Upphandlingsmyndigheten konstaterar att de flesta statsstöd omfattas av befintliga gruppundantag där villkoren redan är kända och där stöd i många fall kan utformas utifrån dessa villkor. I de fall en statsstödsnotifiering krävs är det viktigt att erinra om att miljöskydd är en målsättning som just medger statsstöd då det är ett mål även för EU. Vissa styrmedel omfattas av statsstödsreglerna. Att något är svårt är inte en anledning att avstå från att lämna statsstöd. Miljöstöd är komplexa och ett statsstödsgodkännande kräver att stödets ändamålsenlighet kan styrkas. Statsstödsreglernas syfte är att stöd ska vara ändamålsenliga och bidra till målsättningarna på ett sätt som inte snedvrider konkurrensen mer än nödvändigt.

Den gröna omställningen kräver en effektiv resursanvändning då skattemedel inte är en obegränsad resurs. Här anser Upphandlingsmyndigheten att statsstödsreglerna bör

Ert datum:
2024-11-11

Datum:
2025-02-27

Er ref:
Fi2024/01941

Diarienummer:
UHM-2024-0312

ses som ett möjligt verktyg snarare än som ett hinder. Upphandlingsmyndigheten anser därför att regeringen bör arbeta med påverkansarbete för att förbättra regelverket och även för att höja kompetensen om statsstödsfrågor i Sverige. Denna inriktning får stöd av kommissionens nya meddelande om den rena industrigiven². På så sätt kan det mest effektiva styrmedlet väljas snarare än att vissa alternativ väljs bort av rädsla för rättslig prövning eller av okunskap om regelverket.

Den rena industrigiven

Upphandlingsmyndigheten noterar kommissionen fokus på förutsättningarna för en cirkulär ekonomi i meddelandet den 26 februari 2026 om den rena industrigiven. Upphandlingsmyndigheten förväntar sig att kommissionen kommer att presentera förhållandevis enkla styrmedel kopplade till såväl upphandling, statsstöd och direkta samt indirekta skatter under den kommande femårsperioden.

Generaldirektör Anja Clausin har beslutat i detta ärende. Hållbarhetsspecialist Joakim Thornéus har varit föredragande. I handläggningen har också senior jurist Magnus Lindbäck och hållbarhetsspecialist Ola Stjärnberg deltagit.

Anja Clausin

Joakim Thornéus

² Europeiska kommissionen, 2025. The Clean Industrial Deal: A joint roadmap for competitiveness and decarbonisation. [online] Tillgänglig på: https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/clean-industrial-deal_en [Hämtad 27 februari 2025].